

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

рішенням вченої ради

Інституту обдарованої дитини

НАПН України

від «19» травня 2026 р. протокол № 5

Голова вченої ради

Максим ГАЛЬЧЕНКО

ПРОГРАМА

ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З ПЕДАГОГІКИ

для вступу на третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти

за спеціальністю А1 Освітні науки

освітньо-наукова програма «Освіта та розвиток обдарованої особистості»

Київ – 2026

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму вступного випробування до аспірантури зі спеціальності А1 Освітні науки галузі знань А Освіта, що відповідає попередній галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, розроблено відповідно до законодавства України у сфері вищої освіти, Національної рамки кваліфікацій, стандартів вищої освіти та освітніх програм другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань А Освіта.

Програма вступного випробування спрямована на визначення рівня теоретичної, методологічної та дослідницької підготовленості вступників до навчання на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти, їхньої здатності до наукового пошуку, критичного осмислення актуальних проблем освіти і педагогіки, здійснення самостійного наукового дослідження та продукування науково обґрунтованих ідей.

Зміст програми охоплює систему знань із загальної педагогіки, дидактики, теорії виховання, історії педагогіки, методології науково-педагогічних досліджень, психолого-педагогічних засад розвитку обдарованої особистості. Програма передбачає перевірку рівня сформованості у вступників наукового світогляду, методологічної культури, дослідницького мислення, розуміння закономірностей розвитку освіти і педагогічної науки, обізнаності із сучасними освітніми концепціями, методологічними підходами, інноваційними педагогічними технологіями та нормативно-правовим забезпеченням освітньої діяльності.

Особлива увага приділяється здатності вступників:

- аналізувати актуальні проблеми педагогічної теорії та освітньої практики;
- застосовувати методологічні підходи та методи науково-педагогічного дослідження;
- здійснювати критичний аналіз і наукову інтерпретацію джерел;
- інтегрувати міждисциплінарні знання у процесі наукового пошуку;
- аргументовано обґрунтовувати власну наукову позицію;
- дотримуватися принципів академічної доброчесності та дослідницької етики;
- виявляти готовність до дослідницько-інноваційної діяльності в галузі освіти.

Програма визначає вимоги до рівня предметної, методологічної та дослідницької компетентності вступників, які здобули другий (магістерський) рівень вищої освіти або освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста та вступають для здобуття ступеня доктора філософії.

Майбутній аспірант повинен знати: основні етапи, закономірності та тенденції розвитку педагогічної науки й освітньої практики в Україні та світі; категоріально-понятійний апарат педагогіки та освітніх наук; методологічні засади наукового пізнання і логіку науково-педагогічного дослідження; теоретичні, емпіричні, соціологічні та статистичні методи педагогічного дослідження; сучасні педагогічні концепції, теорії, підходи й технології; закономірності розвитку, навчання, виховання і соціалізації особистості; психолого-педагогічні засади розвитку обдарованої особистості; нормативно-правове забезпечення освітньої діяльності; принципи академічної доброчесності, дослідницької етики та наукової аргументації.

Майбутній аспірант повинен уміти: оперувати педагогічними поняттями та науковою термінологією; аналізувати, порівнювати й узагальнювати педагогічні явища, процеси, концепції та наукові підходи; виявляти й обґрунтовувати актуальні проблеми педагогічної науки та освітньої практики; формулювати дослідницьку проблему, мету, завдання, об'єкт, предмет і гіпотезу наукового дослідження; добирати й застосовувати адекватні методи науково-педагогічного дослідження; здійснювати критичний аналіз наукових джерел; моделювати освітній процес на засадах сучасних методологічних підходів; аргументовано обґрунтовувати власну наукову позицію; інтерпретувати результати дослідження з дотриманням вимог достовірності, академічної доброчесності та дослідницької етики.

Критерії оцінювання знань під час складання вступного іспиту до аспірантури

Національна шкала	Шкала ЄКТС	100-бальна шкала	Характеристика відповіді вступника
відмінно	A	90-100	Демонструє ґрунтовні, системні й усвідомлені знання, високий рівень педагогічної ерудиції, глибоке розуміння поставлених проблем; уміє порівнювати наукові підходи, обґрунтовувати власну позицію, застосовувати теоретичні положення до аналізу педагогічної практики. Відповідь повна, логічна, аргументована, науково коректна.
добре	B	82-89	Демонструє ґрунтовні знання, обізнаність із сучасними педагогічними концепціями та науковими підходами; уміє аналізувати педагогічні проблеми, аргументувати власні судження, використовувати наукову й педагогічну літературу. Відповідь повна, логічна, послідовна, з незначними неточностями.
	C	74-81	Демонструє достатній рівень теоретичних знань, розуміння основних педагогічних понять і проблем, обізнаність із педагогічною літературою; уміє зіставляти й узагальнювати теоретичний матеріал, аргументувати власні міркування. Відповідь загалом грамотна, логічна й послідовна, однак містить окремі неточності або недостатньо повне обґрунтування.
задовільно	D	64-73	Демонструє часткове розуміння поставлених проблем, недостатню обізнаність із педагогічною літературою, фрагментарність знань і труднощі зі зіставленням та узагальненням теоретичних положень. Відповідь загалом грамотна, проте недостатньо послідовна й аргументована.
	E	60-63	Демонструє репродуктивний рівень володіння теоретичним матеріалом, часткову обізнаність із педагогічними джерелами та сучасними педагогічними концепціями. Відповідь має описовий характер, містить істотні неточності, недостатньо аргументована й неповна.
незадовільно	FX	35-59	Демонструє фрагментарне відтворення навчального матеріалу, недостатню обізнаність із педагогічною літературою, теоретичними концепціями та методологічними підходами. Відповідь непослідовна, необґрунтована, містить суттєві помилки.
	F	0-34	Не володіє фактичним і теоретичним матеріалом, не розкриває змісту поставлених питань або відповідь відсутня.

ЗМІСТ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Загальні основи педагогіки

Педагогіка як наука. Предмет і завдання педагогіки, її основні функції та категорії. Система педагогічних наук: загальна педагогіка, вікова педагогіка, професійна педагогіка, спеціальна педагогіка, інклюзивна педагогіка, предметні методики, історія педагогіки, порівняльна педагогіка. Місце педагогіки в системі людинознавчих і соціогуманітарних наук. Зв'язок педагогіки з психологією, фізіологією, соціологією, філософією та іншими науками. Педагогічна наука і практика. Сучасні завдання педагогіки в умовах трансформації освіти та розвитку суспільства знань.

Поняття про методологію науки. Рівні методології: філософський, загальнонауковий, конкретно-науковий, технологічний. Методологія педагогіки і методи педагогічних досліджень. Організація і проведення педагогічних досліджень. Етапи науково-педагогічного дослідження. Методи педагогічних досліджень: спостереження, метод експертних оцінок, педагогічний експеримент, методи опитування, тестування, бесіда, інтерв'ю, анкетування. Якісні методи: аналіз результатів діяльності, аналіз документації, контент-аналіз. Методи математичного аналізу даних. Статистичні методи педагогічних досліджень. Валідність, надійність і достовірність результатів педагогічного дослідження. Академічна доброчесність і дослідницька етика в науково-педагогічному дослідженні.

Розвиток, соціалізація і виховання особистості. Людина як біологічна, соціальна і духовна істота. Поняття про особистість. Індивідуальність як унікальна якість особистості. Особистість як об'єкт і суб'єкт виховання. Фактори розвитку особистості: біологічні, психологічні, соціальні, культурні та освітні. Роль спадковості у розвитку особистості. Вплив середовища на розвиток особистості. Здібності особистості й обдарованість. Фактори соціалізації особистості. Роль виховання у розвитку особистості. Роль активності та суб'єктності в розвитку особистості. Самовиховання. Сучасне уявлення про соціалізацію особистості. Соціалізація особистості в освітньому середовищі. Виховання як процес цілеспрямованого педагогічного впливу та педагогічної підтримки розвитку особистості.

Педагогічний процес як система і цілісне явище. Закономірності і принципи педагогічного процесу. Структура педагогічного процесу: цільовий, мотиваційний, змістовий, операційно-діяльнісний, контрольно-регулювальний, результативний компоненти. Цілі педагогічного процесу: загальна мета, основні напрями виховання, завдання, оперативні цілі. Зв'язок між цілями і результатами педагогічного процесу. Рушійні сили педагогічного процесу. Зовнішні й внутрішні, об'єктивні й суб'єктивні суперечності педагогічного процесу. Зони найближчого розвитку особистості. Педагогічна взаємодія як основа цілісного освітнього процесу.

Поняття мети виховання. Конкретизація в меті виховання ідеалів особистості, колективу і суспільства. Виховний ідеал. Фактори, що впливають на формування мети виховання. Етапи конкретизації мети виховання. Напрями виховання: розумове, моральне, естетичне, національне, трудове, фізичне,

громадянське, патріотичне, екологічне, правове, економічне та цифрове. Питання мети та розвитку особистості на сучасному етапі.

Етнопедагогіка як наука. Народна педагогіка. Методи етнопедагогічних досліджень. Загальнолюдський та національний компоненти етнопедагогіки. Структура етнопедагогіки як науки. Українська етнопедагогіка на сучасному етапі розбудови національної системи освіти. Народна педагогіка як сучасний ефективний засіб формування національної свідомості учнів, гуманізації та демократизації виховного процесу школи. Характеристика нормативно-правової бази розвитку освіти в Україні з урахуванням сучасних освітніх реформ і євроінтеграційних процесів.

Учитель як суб'єкт педагогічного процесу. Специфіка педагогічної діяльності та її вимоги до особистості вчителя. Педагогічні здібності, особистісні якості педагога. Педагогічне спілкування, його функції. Стилі педагогічного керівництва: авторитарний, демократичний, ліберальний, партнерський. Стилі педагогічного спілкування. Авторитет учителя, умови його формування. Професійна компетентність, педагогічна майстерність і рефлексивна культура сучасного педагога.

Дидактика

Предмет і завдання дидактики. Дидактика як теорія освіти і навчання. Її виникнення і розвиток. Основні категорії дидактики: навчання, освіта і самоосвіта, знання, уміння, навички, компетентності, мета, принципи, методи і форми навчання. Завдання дидактики на сучасному етапі її розвитку. Взаємозв'язок дидактики з методиками викладання та іншими науками: філософією, соціологією, педагогічною психологією, анатомією, нейропсихологією, освітологією та ін. Дидактичні системи: традиційна, педоцентрична, компетентнісно орієнтована. Сучасні дидактичні концепції. Особистісно орієнтовані концепції навчання. Компетентнісний, діяльнісний, інтегрований і студентоцентрований підходи в сучасній дидактиці.

Сутність процесу навчання, його двосторонній характер. Зв'язок між навчанням і пізнавальним розвитком особистості. Функції навчання: освітня, виховна, розвивальна, мотиваційна, діагностична та компетентнісна.

Структура процесу навчання. Діяльність учителя в процесі навчання. Основні етапи процесу засвоєння учнями знань. Різні підходи до класифікації типів і видів навчання. Мотивація учіння. Пізнавальний інтерес, умови його розвитку у навчанні. Основні етапи процесу засвоєння знань: сприймання, розуміння, осмислення, узагальнення, закріплення, застосування. Формування понять. Дидактичні основи формування умінь і навичок. Формування ключових і предметних компетентностей здобувачів освіти.

Поняття змісту освіти. Теорії формування змісту освіти в історії педагогіки. Теорії формальної і матеріальної освіти. Сучасні вимоги до побудови змісту освіти. Модернізація змісту освіти у національній школі України. Державні документи, що визначають зміст шкільної освіти. Компоненти змісту навчання: досвід пізнавальної діяльності, практичний досвід, досвід творчої діяльності, досвід ціннісного ставлення до дійсності, досвід дослідницької та проєктної діяльності. Навчальні плани: базовий, типовий, робочий. Інваріантна і варіативна складова навчальних планів. Стандартизація змісту навчання.

Державний стандарт змісту освіти. Навчальна програма. Способи структурної побудови навчальних програм: лінійний, концентричний, спіральний. Освітня програма та результати навчання як орієнтири сучасного змісту освіти.

Поняття про принципи навчання. Закономірності пізнавального розвитку особистості як наукова основа принципів навчання. Характеристика принципів навчання: принцип систематичності та послідовності; принцип наочності; принцип свідомості та активності учнів; принцип доступності; принцип міцності засвоєння знань, умінь і навичок; принцип науковості; принцип зв'язку навчання з життям, теорії з практикою; принцип урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів; принцип індивідуалізації, диференціації, інклюзивності та академічної доброчесності в навчанні.

Методи і засоби навчання. Зв'язок між методами і засобами навчання. Різні підходи до класифікації методів навчання. Характеристика основних методів навчання. Активні, інтерактивні, проблемні, дослідницькі, проєктні та цифрові методи навчання. Класифікація засобів навчання. Візуальні, аудіальні та аудіовізуальні засоби навчання, організаційно-педагогічні умови їх застосування. Комп'ютер як засіб навчання. Цифрові освітні ресурси, електронні платформи та змішане навчання. Підручники і посібники. Вимоги до шкільного підручника. Вибір учителем методів і засобів навчання.

Поняття про форму організації навчання. Історія розвитку форм організації навчання. Характеристика класно-урочної системи навчання. Урок як основна форма навчання у школі. Класифікація уроків. Типи уроків за дидактичною метою: урок вивчення нового матеріалу, урок удосконалення знань, умінь і навичок, урок узагальнення і систематизації знань, контрольний урок, комбінований урок. Структура різних типів уроку. Загальнодидактична і методична підструктура уроку. Нетрадиційні уроки. Дистанційні, змішані, інтегровані та проєктно-дослідницькі форми організації навчання.

Форми організації навчальної діяльності учнів на уроці: фронтальна, групова, індивідуальна. Способи організації групової навчальної діяльності учнів. Способи створення навчальних груп. Індивідуалізація та диференціація навчання. Диференційований підхід у навчанні до дітей з різним рівнем успішності. Методи роботи з обдарованими учнями. Педагогічний супровід індивідуальної освітньої траєкторії здобувача освіти.

Підготовка вчителя до уроку: тематичне і поурочне планування. Етапи підготовки вчителя до уроку. Аналіз уроку. Позаурочні та позашкільні форми організації навчання: домашня робота, семінар, екскурсія, факультатив, консультація, гурток. Самостійна, дослідницька, проєктна та творча діяльність учнів як складові сучасного освітнього процесу.

Контроль навчання: функції і види контролю. Критерії оцінювання успішності учнів. Дидактичні вимоги до оцінювання успішності. Методи контролю навчання. Дидактичні тести, їх види. Переваги і обмеження дидактичних тестів. Загальні критерії оцінювання успішності. Рівні навчальних досягнень учнів. Вимоги до перевірки й оцінювання успішності учнів. Формувальне, підсумкове, критеріальне та самооцінювання результатів навчання. Оцінювання компетентностей і результатів навчання здобувачів освіти.

Теорія виховання

Зміст виховання як соціального і педагогічного явища. Загальна мета виховання. Національна своєрідність виховання. Поняття про виховання як складову педагогічного процесу. Специфічні особливості виховання, його відмінності від навчання. Рушійні сили процесу виховання, внутрішні й зовнішні суперечності. Виховання як цілеспрямований процес формування ціннісних орієнтацій, соціальної відповідальності та особистісного розвитку здобувачів освіти.

Характеристика основних компонентів системи національного виховання. Концепція національного виховання. Принципи, закладені в основі української національної школи. Ідея гуманізації виховного процесу сучасної школи. Гуманітаризація освіти і демократизація виховного процесу. Мета, завдання та зміст основних компонентів виховання. Формування світоглядних позицій учнів. Розумове виховання. Громадянське виховання. Моральне та правове виховання. Система естетичного, фізичного, екологічного, економічного, трудового виховання. Національно-патріотичне, медіаосвітнє, цифрове, інклюзивне та соціально-емоційне виховання в сучасній школі.

Особливості організації сучасного виховного процесу в закладах загальної середньої освіти. Діагностика і вимірювання вихованості у педагогічному процесі: критерії, ступені, методи. Моніторинг виховних результатів, педагогічне спостереження, анкетування, самооцінювання та експертне оцінювання як інструменти вивчення вихованості.

Закономірності та принципи виховання. Характеристика основних закономірностей. Основні вимоги до принципів виховання. Концепція національного виховання про принципи виховання. Принципи гуманізму, дитиноцентризму, суб'єкт-суб'єктної взаємодії, культуровідповідності, природовідповідності, індивідуалізації та педагогіки партнерства.

Поняття про метод і прийом виховання. Класифікація методів виховання. Характеристика основних груп методів виховання: методів формування свідомості, методів організації діяльності і формування досвіду громадської поведінки, методів стимулювання діяльності і поведінки, методів самовиховання. Методи виховання обдарованої особистості. Методи педагогічної підтримки, фасилітації, наставництва, проєктної діяльності та рефлексивного виховання.

Форми організації виховання. Позакласна й позашкільна виховна робота. Загальна характеристика форм виховання. Основні принципи методики колективного творчого виховання. Вивчення ефективності й аналіз форм виховної роботи. Волонтерська, громадянська, проєктна, дослідницька та соціально значуща діяльність учнів як сучасні форми виховання.

Виховання особистості в колективі як педагогічна проблема. Сутність, ознаки, функції і види колективу. Концепція виховання особистості в колективі. Динаміка розвитку колективу. Учнівський колектив як мета і засіб формування особистості. Об'єктивні і суб'єктивні фактори розвитку учнівського колективу. Умови позитивного впливу колективу на особистість. Стадії розвитку дитячого колективу. Шляхи формування колективу. Педагогічне керівництво та самоврядування в шкільному колективі. Дитячі та молодіжні громадські

організації. Учнівське самоврядування, партнерська взаємодія та безпечне освітнє середовище як чинники розвитку особистості в колективі.

Класний керівник, його функції. Основні завдання роботи класного керівника, планування роботи. Форми роботи з батьками та учнями. Планування, облік та аналіз виховної роботи, визначення рівня вихованості учнів. Робота з обдарованими і педагогічно занедбаними учнями. Педагогічний супровід, тьюторська підтримка, профілактика булінгу та взаємодія з учасниками освітнього процесу.

Сім'я як важливий інститут виховання особистості. Педагогічні умови успішного сімейного виховання. Типові помилки сімейного виховання. Форми співробітництва школи і сім'ї у вихованні дітей. Роль дитячих і юнацьких самодіяльних організацій у вихованні молоді. Педагогіка партнерства у взаємодії сім'ї, закладу освіти та громади.

Історія педагогіки

Історія освіти і педагогічної думки як галузь педагогічного знання. Освіта й виховання у первісному суспільстві, давніх цивілізаціях та античному світі. Педагогічні ідеї Сократа, Платона, Аристотеля, Демокрита. Система виховання та освіти в країнах Європи. Типи шкіл. Система рицарського виховання. Середньовічні університети. Зародження гуманістичної педагогіки. Педагогічні ідеї Ф. Рабле, Т. Кампанелли, В. де Фельтре, Е. Роттердамського. Розвиток виховання, національного шкільництва в епоху Реформації. Єзуїтське виховання, його особливості. Історико-педагогічний аналіз як засіб осмислення розвитку освітніх ідей і практик.

Педагогічна система Я. Коменського. Обґрунтування Я. Коменським принципу природовідповідності. Вікова періодизація і система шкіл. Дидактика і класно-урочна система. Значення теорії Я. Коменського для сучасної школи. Розвиток педагогічної думки у Західній Європі у XVII–XVIII ст. Педагогіка і школа за часів Просвітництва: Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо. Провідні ідеї історії зарубіжної педагогіки у XVII–XIX ст.: Й. Песталоцці, Й. Герbart, А. Дистервег. Вплив класичної педагогічної спадщини на становлення сучасних освітніх концепцій.

Реформаторська педагогіка зарубіжних країн кінця XIX–XX ст. Концепція «педагогіки вільного виховання». Педагогічна діяльність Е. Кей. Теорія вільного виховання М. Монтессорі. Педагогіка прагматизму Д. Дьюї. Традиції вальдорфської школи Р. Штайнера і їхнє сучасне продовження. Експериментальні школи США: У. Кілпатрик і метод проєктів, Е. Паркхерст, Дальтон-план та ін. Сучасна система освіти в найрозвиненіших країнах світу. Альтернативні, інноваційні та дитиноцентровані педагогічні системи у світовій освітній практиці.

Освіта і педагогічна думка в Україні: з часу Київської Русі до початку XX ст. Виховання, школа та педагогічна думка Київської Русі. Становлення та розвиток національної системи виховання, педагогіки в епоху українського Відродження: XVI – перша половина XVIII ст. Педагогічні погляди Григорія Сковороди. Педагогічна система засновника класичної вітчизняної педагогіки К. Ушинського. Педагогічні погляди І. Франка. Внесок С. Русової у розвиток

української педагогіки. Головні тенденції розвитку освіти та педагогічної думки України в XIX – на початку XX ст. Розвиток національного шкільництва і педагогіки в 1917–1919 рр. Національна педагогічна традиція як основа розвитку сучасної української освіти.

Новаторські педагогічні ідеї в Україні у 20-ті роки XX ст. Педагогічні системи видатних вітчизняних педагогів XX ст.: А. Макаренко, В. Сухомлинський, Г. Ващенко. Розвиток освіти, школи й педагогічної думки в Україні у 50–90-х рр. XX ст. Розвиток педагогічних інновацій в Україні у другій половині XX століття. Розвиток освіти та педагогічної думки на сучасному етапі. Трансформація української освіти в умовах незалежності, європейської інтеграції, цифровізації та модернізації освітнього простору.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Педагогіка як наука. Об'єкт і предмет дослідження у педагогіці.
2. Науковий метод і освітній процес. Методи науково-педагогічного дослідження.
3. Основні положення документів у галузі освіти: Закон України «Про освіту» (2017), Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020), інші законодавчі та нормативні документи.
4. Проблема мети виховання особистості в психолого-педагогічній теорії і практиці. Мета виховання особистості в Україні на сучасному етапі.
5. Методологічні підходи до виховання в умовах Нової української школи. Концепція Нової української школи.
6. Роль біологічних, соціальних та спадкових чинників у розвитку особистості. Дидактика та її зв'язок з іншими науками.
7. Освітні, виховні і розвивальні функції навчання.
8. Зміст освіти. Навчальний план, навчальна програма, підручник, посібник.
9. Компетентнісний підхід в організації освітнього процесу
10. Принципи навчання. Закономірності процесу навчання та їх реалізація у педагогічній практиці.
11. Методи, прийоми і засоби навчання. Класифікація методів навчання.
12. Методи мотивації пізнавальної діяльності. Вибір оптимальних методів навчання.
13. Правила і способи створення проблемних ситуацій у навчанні.
14. Метод проєктів: сутність, типи, умови ефективного застосування.
15. Програмоване навчання. Типи програм і принципи їх побудови.
16. Типологія і характеристика засобів навчання. Інформаційно-комунікаційні технології в освітньому процесі.
17. Контроль навчання, його функції і види. Методи контролю навчання. Функція оцінки в освітньому процесі.
18. Контроль і оцінювання знань та вмінь здобувачів освіти: тестові технології перевірки навчальних досягнень.
19. Критерії оцінювання та рівні навчальних досягнень учнів. Вимоги до оцінювання успішності.

20. Форми організації освітнього процесу. Новітні форми організації навчання в закладах загальної середньої освіти.
21. Індивідуалізація та диференціація навчання. Індивідуальна і групова навчальна діяльність. Індивідуальний підхід у роботі з обдарованими учнями.
22. Інноваційні технології в освіті.
23. Цифровізація освіти та цифрова трансформація освітнього процесу. Цифрова компетентність педагога.
24. Цифрова педагогіка: сутність, принципи, технології та особливості організації навчання в цифровому освітньому середовищі.
25. Штучний інтелект в освіті: можливості, ризики та етичні проблеми використання в освітньому процесі і наукових дослідженнях.
26. Технології дистанційного та змішаного навчання в сучасній освіті. Організаційно-педагогічні умови їх ефективного застосування.
27. Академічна доброчесність і цифрова культура в умовах інформаційного суспільства.
28. Інтеграція і диференціація в освіті. Проблема диференційного засвоєння та інтегрованого використання знань.
29. Виховання в педагогічному процесі: мета, цінності, закони, закономірності та принципи.
30. Методи виховання. Метод і прийом виховання. Класифікація методів виховання.
31. Методи виховання через вплив на свідомість вихованця.
32. Методи виховання через організацію діяльності та поведінки вихованців. Методи оцінювання і корекції поведінки вихованців.
33. Форма виховання. Типологія форм виховання, їх характеристика. Технологія підготовки і проведення виховного заходу.
34. Особистість як суб'єкт і об'єкт виховання. Проблеми оцінювання результатів виховного впливу.
35. Вихованість особистості. Показники та методи діагностування вихованості учнів. Діагностичні методики для виявлення обдарованості учнів.
36. Завдання і методи розумового виховання.
37. Завдання і методи фізичного виховання.
38. Трудове навчання та профорієнтація в закладі освіти.
39. Зміст, завдання та методи естетичного виховання.
40. Завдання і методи морального виховання учнів. Правове виховання учнів.
41. Завдання і методи громадянського та національно-патріотичного виховання.
42. Роль сім'ї у розвитку особистості. Умови ефективного сімейного виховання.
43. Стили сімейного виховання та їх вплив на особистісний розвиток дітей. Виховання обдарованої дитини в сім'ї.
44. Проблема важковиховуваності в сучасних умовах. Типи важковиховуваних дітей. Корекція важковиховуваності.
45. Роль колективу у вихованні та самовихованні особистості. Педагогічні умови формування дитячого колективу в сучасному освітньому середовищі.

46. Особистість як індивідуальність. Проблема взаємодії особистості й колективу.
47. Теорія колективу в працях А. Макаренка і В. Сухомлинського та сучасні гуманістичні підходи до виховання особистості.
48. Проблеми виховання в полікультурному середовищі.
49. Свобода, дисципліна і примус в освіті. Самовиховання, саморозвиток учнів та педагогіка партнерства в сучасному виховному процесі.
50. Вимоги до особистості вчителя. Педагогічні здібності.
51. Педагогічне спілкування, його функції. Стили педагогічного спілкування. Авторитет учителя та умови його формування. Проблема педагогічного авторитету в сучасній гуманістичній педагогіці.
52. Особистість і культурні традиції.
53. Самоврядування в освіті. Демократизація управління в закладах освіти. Виникнення й розвиток освіти та виховання у світовій цивілізації.
54. Виховні системи в історії освіти (спартанська, афінська, релігійна традиція виховання, лицарська система виховання).
55. Становлення та розвиток освітніх інститутів: перші навчальні заклади Давнього Сходу, Давньої Греції, Давнього Риму та Візантії.
56. Педагогічні погляди Я. Коменського.
57. Педагогічні погляди Ж.-Ж. Руссо.
58. Педагогічні погляди Д. Локка.
59. Педагогічні погляди Д. Дідро.
60. Педагогічні погляди К. Гельвеція.
61. Педагогічні погляди Й.-Г. Песталоцці.
62. Педагогічні погляди Ф.-А.-В. Дистервега.
63. Педагогічні погляди Й.-Ф. Гербарта.
64. К. Ушинський і розвиток педагогіки на українських землях у ХІХ столітті.
65. Педагогічні погляди Г. Сковороди.
66. Педагогічні погляди Т. Шевченка.
67. Педагогічна спадщина Б. Грінченка.
68. Педагогічні погляди С. Русової і М. Монтесорі.
69. Педагогічна діяльність і концепція виховання А. Макаренка.
70. Педагогічна система В. Сухомлинського.
71. Нормативно-правові документи щодо підтримки обдарованої учнівської молоді в Україні.
72. Обдарованість, її структура і зміст.
73. Взаємозв'язок здібностей і обдарованості особистості. Умови розвитку обдарованості дитини.
74. Форми та методи роботи з обдарованими дітьми. Принципи роботи з обдарованими учнями. Психолого-педагогічний супровід обдарованої особистості.
75. Методи розвитку структурних складових обдарованості в освітньому процесі. Розвиток наукового мислення й творчого потенціалу обдарованих учнів.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Д. Виховання особистості : підручник. Київ : Либідь, 2008. 848 с.
2. Бех І. Д. Вибрані наукові праці. Виховання особистості : у 2 т. Т. 2. Чернівці : Букрек, 2015. 640 с. URL: <https://nenc.gov.ua/education/wp-content/uploads/2018/01/%D0%91%D0%B5%D1%85-I.%D0%94.-%D0%92%D0%B8%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%96-%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%96-%D0%BF%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96.-%D0%A2%D0%BE%D0%BC-2.pdf>
3. Волощук І. С., Киричук В. О., Мадзігон В. М., Мелешко В. В., Рудик Я. М., Шуленок О. С., Яременко Л. А. Дидактичні засади креативного розвитку інтелектуально обдарованих учнів ліцеїв. Київ : ІОД НАПН України, 2021. 282 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/728954/2/Posibnik_20_Voloshuk.pdf
4. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження : методологічні поради молодим науковцям. Київ – Вінниця: ТОВ «Вінниця», 2010. 308 с. URL: <https://studfile.net/preview/11923571/>
5. Гончаренко С. У. Педагогічні закони, закономірності, принципи. Сучасне тлумачення. Рівне : Волинські обереги, 2012. 192 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/710975/>
6. Енциклопедія освіти / НАПН України ; за ред. В. Г. Кременя. 2-ге вид., допов. та перероб. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 1144 с.
7. Модернізація освіти в цифровому вимірі : монографія / за наук. ред. Н. Морзе, О. Буйницької. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2021. 300 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/38542/1/N_Morze_O_Buinytska_MoPed_Monograph_FITU_NDL_IO.pdf
8. Педагогічна майстерність : хрестоматія : навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. / упоряд. І. А. Зязюн, Н. Г. Базилевич, Т. Г. Дмитренко та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. Київ : СПД Богданова А. М., 2008. 462 с. URL: https://www.pedagogic-master.com.ua/public/Zyazun_Hrestomatiya2008.pdf
9. Піддячий М. І. Сутність поняття наукового мислення обдарованих учнів і його характеристики, особливості та структурні компоненти. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2025. № 3 (98). С. 5–12. URL: <https://otr.ioid.gov.ua/ojs/index.php/otr/article/view/267/258> DOI: [https://doi.org/10.63437/3083-6425-2025-3\(98\)-01](https://doi.org/10.63437/3083-6425-2025-3(98)-01)
10. Практичний інтелект учнівської молоді: діагностика обдарованості : монографія / В. П. Тименко, С. О. Довгий, М. Ю. Мельник, Т. М. Тригуб, М. П. Кузьмінець. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2018. 176 с. URL: https://iod.gov.ua/content/docs/documentspdf/180/praktichnii--intelekt-uchnivskoi--molodi--diagnostika-obdaranosti--monografiya_.pdf
11. Рибалка В. В. Словник із психології та педагогіки обдарованості і таланту особистості : термінол. слов. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. 423 с. URL: <https://bit.ly/3pCKe3E>
12. Савченко О. Я. Дидактика сучасної школи: проблеми та перспективи розвитку. Київ : Педагогічна думка, 2010. 384 с. URL: <https://ru.scribd.com/document/870680869/%D0%94%D0%B8%D0%B4%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0-%D0%A1%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE-%D0%9E-%D0%AF>
13. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Методологія науково-педагогічних досліджень : підручник. Рівне : Волинські обереги, 2013. 360 с. URL: <https://www.vps->

education.co.ua/assets/files/%D0%9C%D0%9C%D0%9D%D0%9F%D0%94_%D0%9F%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf

14. Сухомлинська О. В. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем. Київ : А.П.Н., 2003. 68 с.

15. Miao F., Holmes W. Guidance for Generative AI in Education and Research. Paris : UNESCO, 2023. 64 p. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000386693>

16. OECD. OECD Digital Education Outlook 2023: Towards an Effective Digital Education Ecosystem. Paris : OECD Publishing, 2023. 280 p. DOI: <https://doi.org/10.1787/b2715bba-en>

17. Renzulli J. S. The Schoolwide Enrichment Model: A Comprehensive Plan for the Development of Talents and Giftedness. Revista Educação Especial. 2014. Vol. 27, No. 50. P. 539–562.

Електронні ресурси

1. Електронна бібліотека Національної академії педагогічних наук України (ЕБ НАПН України) – https://lib.iitta.gov.ua/?utm_source=chatgpt.com

2. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського НАПН України (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського) – https://dnpb.gov.ua/ua/?utm_source=chatgpt.com

3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (НБУВ) – https://www.nbuv.gov.ua/?utm_source=chatgpt.com

Документи

1. Закон України “Про освіту” (2017). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

2. Закон України “Про повну загальну середню освіту” (2020). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

3. Закон України „Про вищу освіту” (2014). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

4. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» (2023). Режим доступу: [google.com/url?q=https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20%23Text&sa=D&source=docs&ust=1779792661991802&usg=AOvVaw3Bo499-xqhrj3MQb4VM1Hf](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20%23Text&sa=D&source=docs&ust=1779792661991802&usg=AOvVaw3Bo499-xqhrj3MQb4VM1Hf)

5. Система освіти: затверджено заходи щодо національно-патріотичного виховання дітей та молоді (2022). Режим доступу: <https://mon.gov.ua/news/sistema-osviti-zatverdzheno-zakhodi-shchodo-natsionalno-patriotichnogo-vikhovannya-ditey-ta-molodi>

6. Про деякі питання національно-патріотичного виховання в закладах освіти України та визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641 (2022). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#Text>

7. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні (2018). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80#Text>

8. Національна доктрина розвитку освіти (2002). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>

9. Концепція Нової української школи (2016). Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

10. Державний стандарт базової середньої освіти (2020). Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti>